

XXIV. festival Forfest Czech Republic 2013

Kolokvium Duchovní proudy v současném umění - Globální ohrožení umění jako kulturního fenoménu

Na letošní bienále kolokvia, které se konalo v rámci XXIV. festivalu Forfest 2013 (4. 5. – 31. 8.), přijeli hosté z 9 zemí – Velké Británie, Irska, USA, Itálie, Republiky San Marino, Slovenska, Japonska, Německa a z České republiky. Jak název konference Duchovní proudy v současném umění s podtitulem Globální ohrožení umění jako kulturního fenoménu napovídá, šlo o téma, jež aktuálnost chápou zúčastnění zcela individuálně – vedle ustáleného mezioborového dialogu zde fungoval fenomén spojující dnes už opravdu bez rozdílu globálně všechny druhy umění. Letošní téma bylo zamýšleno nejen jako reflexe postupující ekonomické krize a nepříznivého vývoje v kulturní oblasti, šlo také o hlubší, trvalejší otázky bytí tvůrčího člověka v dnešní stále více se propojující společnosti.

Theodore Wiprud / USA z New York Philharmonic Orchestra ve svém inspirativním referátu shrnul několik společných bodů dějin umění od renesance po současnost – Dante / Bach / Beethoven / Charles Ives / Messiaen, které logicky dovedly k závěru, že díla klíčových osobností světového umění vždy směřovala k vertikálnímu přesahům zakotveným v nadmyslové zkušenosti.

Na postoje současné politické reprezentace k situaci kultury v České republice reagoval ve svém vstupu rektor JAMU Brno Ivo Medek. Jasné fakta potvrzující mezinárodní statistiku o postavení tzv. vysoké kultury v Evropě by jistě stálo zato publikovat v této souvislosti samostatně v plné verzi. V poslední době z více stran znějí hlasy zpochybňující například silně nadhodnocený turistický ruch, který pohledej nemalé prostředky efektivněji využitelné v jiných oblastech kultury – pozice výtvarného umění je tradičně někde na konci této řady...

Projekt Američana Laurence Sherra působícího na Kennesaw State University – Holocaust Memorial Flame Language se týkal problémů židovské menšiny, kdy historicky poměrně dobře zmapované úseky doby 2. světové války vrhají nové světlo na dnešní techniky skrytého pronásledování jinak smýšlejících občanů či odlišně orientovaných umělců. Můžeme dodat: chování současného establishmentu ke zbytku populace, elitářské manipulace se zajmy umělecké obce apod. Projekt doplnil živý koncert „in addition“ německo-amerického dua Friedrich Edelmann & Rebecca Rust.

Příspěvek Hany Stehlíkové Babýrádové z Pedagogické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně se týkal sympatičtějších stránek současného provozu s titulem: Duše hmatu – od tzv. taktílní zkušenosti s haptickou malbou až po hlubší úvahy o duši – Psyché. Myslím, že nebude daleko od skutečnosti konstatování, že právě současné konzumní pojetí smyslovosti postrádá tyto rozměry, což by mohlo být jedním z mnoha důvodů dnešní „kulturní opotřebovanosti“ naší společnosti.

O duchovních aspektech tvorby slovenského skladatele Juraje Beneše promluvila Elena Letňanová. Aktivity této významné slovenské klavíristky, muzikoložky a mecenášky umění zasahují do výtvarné oblasti, kde díky mezinárodním kontaktům působila řadu let v univerzitních pozicích v USA. Známá je též její soukromá sbírka obrazů současných autorů z celého světa.

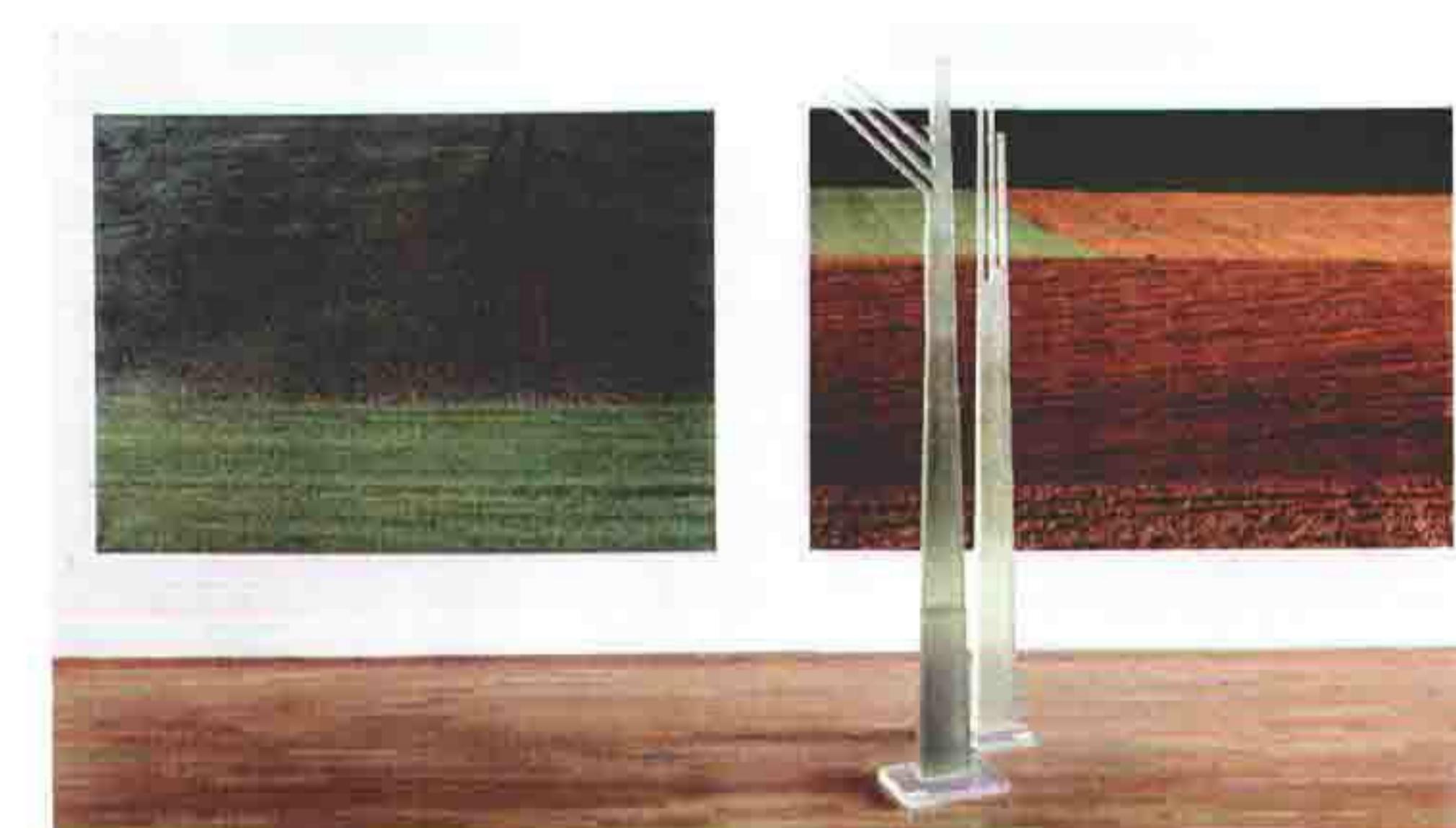
Zajímavé postřehy o současné situaci v Izraeli přinesl Max Stern v přednášce doplněné DVD záznamem provedený autorova díla – Chapter of Song Izraelskou filharmonií, naznačovala, že chápání hudby jako mimo jiné i vizuální performance je v tomto prostředí samozřejmostí. Uvážíme-li, že se vše odehrává v zemi, kde se permanentně přes 50 let válčí, dostáváme realističtější obrázek, jak by mohlo vypadat umění ohrožené ze všech stran zájmy mocných...

Poetický název Sochár v zajatí světla a přírody, světlo zajaté v sochách uváděl přednášku slovenského historika umění Vladislava Grešíka z Prešovské univerzity k tvorbě Jaroslava Drotára. „Monumentalizované jednoduché biomorfné formy autora v konečném důsledku spojují pradávný svět života a současné technické vymoženosti.“ Na tiživost totalitní zkušenosti a její přetrávavající vliv na umění této doby poukázal Vojtěch Mojžíš pracující v Českém muzeu hudby v Praze. Hudební odbor jednoho z nejstarších uměleckých spolků u nás – Umělecké besedy slaví letos 150. výročí svého trvání. Za sebou má pohnutou historii a autor se soustředil zejména na poválečnou periodu spolku Přítomnost (založen 1924) s reflexí 90. let: „Čtyřicetiletá přestávka totiž vytvořila jakousi bariéru, která v řadách spolku neumožnila pozvolný generační přechod a přirozený vývoj, kopírující evoluci celospolečenskou. Dostavilo se něco, co mnozí od polistopadového přerodu vůbec nečekali, zejména značné kulturní znečitlivění. Přišla únavá z přívalu stále nových podnětů a nepřeberného množství nabídek všeho druhu a všech úrovní hodnot. Všude, a tedy i v kulturní sféře, se začala šířit nadměrná komercializace. Celkově lze hovořit o výrazném odklonu od intelektuálně náročnějších aktivit v oblasti umění. Lidé se chtějí především bavit a moderní společenské prostředí s dříve neznámým světem nových medií a komunikačních technologií jim k takové zábavě nabídlo možnost dostat.“ Konzumní styl dnešní společnosti tak dostává charakteristiku, která vede k úvahám o potenciálním soumraku současné civilizace.

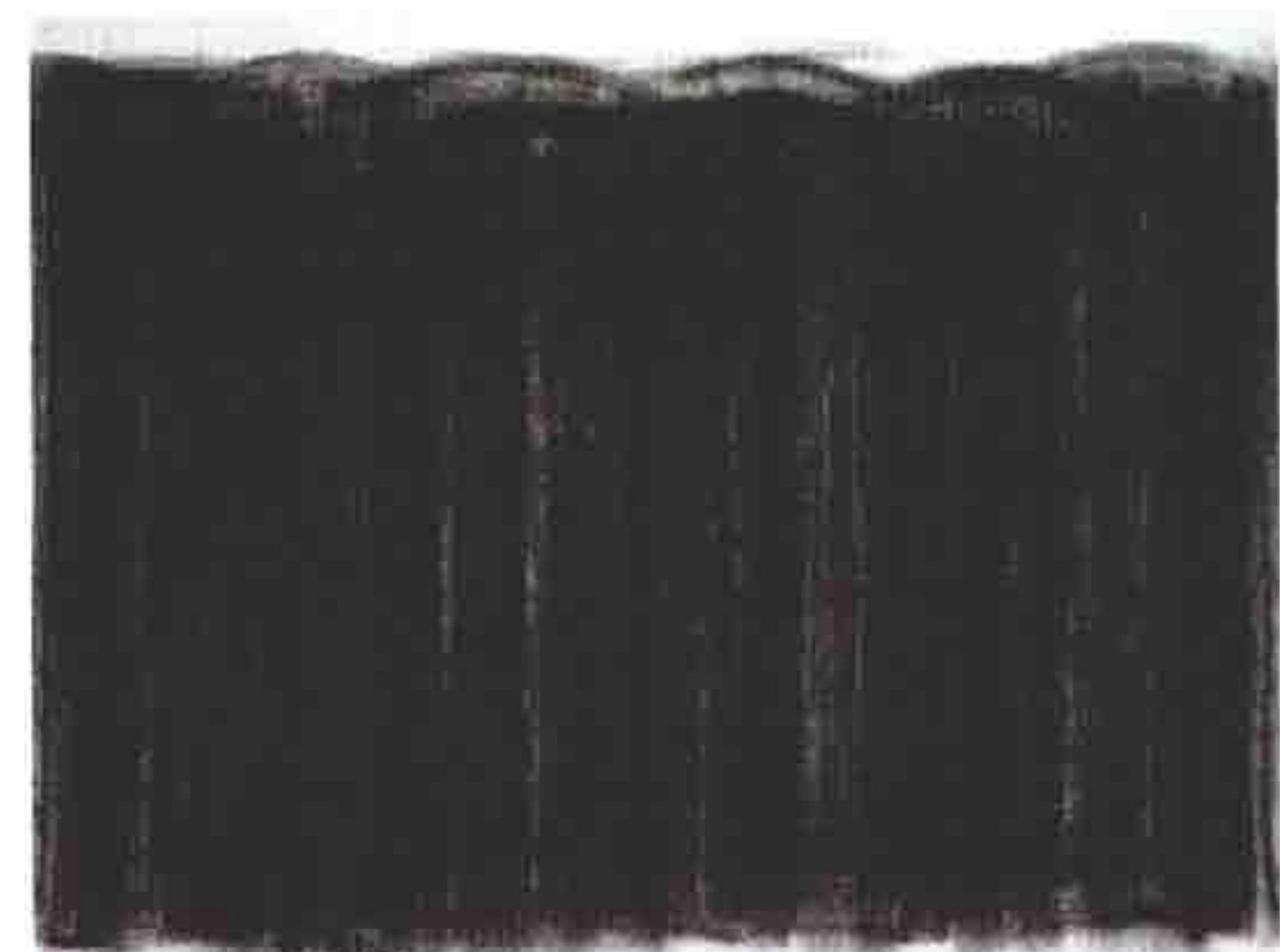
Slovenský historik umění Marián Pavuk (Slovenská technická univerzita Bratislavská) vystoupil s referátem o významu duchovních proudů v současném umění. Pojednal o významu duchovních proudů v současném umění, kdy historicky poměrně dobře zmapované úseky doby 2. světové války vrhají nové světlo na dnešní techniky skrytého pronásledování jinak smýšlejících občanů či odlišně orientovaných umělců. Můžeme dodat: chování současného establishmentu ke zbytku populace, elitářské manipulace se zajmy umělecké obce apod. Projekt doplnil živý koncert „in addition“ německo-amerického dua Friedrich Edelmann & Rebecca Rust.

Příspěvek Hany Stehlíkové Babýrádové z Pedagogické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně se týkal sympatičtějších stránek současného provozu s titulem: Duše hmatu – od tzv. taktílní zkušenosti s haptickou malbou až po hlubší úvahy o duši – Psyché. Myslím, že nebude daleko od skutečnosti konstatování, že právě současné konzumní pojetí smyslovosti postrádá tyto rozměry, což by mohlo být jedním z mnoha důvodů dnešní „kulturní opotřebovanosti“ naší společnosti.

O duchovních aspektech tvorby slovenského skladatele Juraje Beneše promluvila Elena Letňanová. Aktivity této významné slovenské klavíristky, muzikoložky a mecenášky umění zasahují do výtvarné oblasti, kde díky mezinárodním kontaktům působila řadu let v univerzitních pozicích v USA. Známá je též její soukromá sbírka obrazů současných autorů z celého světa.

Marek Trizuljak, zleva plastiky Stéla - Anděl I, 2011, tavené sklo, v. 229 cm, podstava 27 x 36 cm, Stéla - Anděl II, 2011, tavené sklo, v. 223 cm, podstava 23 x 23 cm, na zdi Pole I, 2013, fotografie, digitální tisk, plátno, 186 x 274 cm, Pole II, 2013, fotografie, digitální tisk, plátno, 186 x 279 cm, z výstavy Sklokrajina, Galerie G, Olomouc

Petr Štěpán, Les, 26. 6. 2013, kresba, uhel, papír, 50 x 66 cm; promítané kresby na filmové plátno s varhanní improvizací Jaroslava Tůmy v chrámu sv. Mořice v Kroměříži

Glassovy vrcholné symfonické tvorby asi nebude pro běžného Američana až tak snadno stravitelná jako populární Einstein on the Beach... Mladá dvojice umělců – flétnistka Aisling Agnew (Irsko) a kytarista Matthew McAllister (Skotsko) – promluvila na konferenci se sympatickým nadhledem o své i britské současné hudbě. Festivalová stálice – londýnský skladatel David Matthews slavil letos významné životní jubileum. Je to onen obdivovatel Tizianova obrazu Apollo a Marsyas v obrazárni kroměřížského zámku, který se významnou měrou zasloužil o zviditelnění tohoto slavného díla v oblasti současné světové hudby (viz At. č. 19/11). Při příležitosti letošního bienále promluvil o své kvartetní tvorbě v souvislosti s osobnostmi světového malířství.

Jak už bylo řečeno, celá třídenní konference se odehrávala na pozadí mezinárodního festivalu současného umění s časovým rozpětím více než tří měsíců (4. 5. – 31. 8.) s 35 akcemi – koncerty, výstavy, workshopy a přednášky zmíněné konference.

Výstava fotografa a filmáře Petra Barana rámovala středeční odpolední blok kolokvia (26. 6. – 25. 8.). Jeho snímky provázely festival od 90. let, kdy se nově vzniklé mezinárodní iniciativy v Evropě teprve etablovaly. Spolupodílel se na tvorbě umělecké „image“ festivalu, jeho fotografie i DVD záznamy jsou dnes deponovány v důležitých centrech doma i v zahraničí včetně zámoří. Jde tedy, dá se říci, o „kmenového“ autora, který se na festivalu poprvé představil spolu se sochařem Janem Šimkem, překopníkem českého land artu, v roce 1990 památnou výstavou v Muzeu Kroměřížska. Pro letošní prezentaci připravil komorní projekt ve zdejší Galerii U Artuše s názvem Fotoobrazy. Jednalo se o fotomontáže z černobílých negativů, tedy ze staršího analogového období autorovy tvorby.

Multimedialními přesahy se systematicky zabývá český hudební magazín HIS VOICE, jehož šéfredaktor Matěj Kratochvíl v diskusi podtrhl relativnost bipolarity nekomerčního umění a světa show-businessu, mimo jiné na příkladu „zaručeně komerčního“ skladatele Philipa Glasse, který úspěšně mate hudební vědec již několik desetiletí. Glassova celoživotní spolupráce s filmáři, za všechny uvedme alespoň známý snímek Anima Mundi, který natočil Godfrey Reggio, přesvědčuje o vizuálních kvalitách jeho hudby. Zároveň percepce

spolu s etablovaným autorem českého výtvarného života říkají o svém projektu: „Jde o zcela osobní a nterní způsob jak vyjádřit možné vztahy výtvarného a hudebního projevu. Existence černo-bílých kreseb jakožto artefaktů není omezena časem, naproti tomu jakékoli hudební improvizace vznikají s vědomím pomíjivosti. Kresby nejsou parafrází budoucí konkrétní hudební skladby, nejsou souborem smluvěných znaků, teď písmem, zůstávají na poli výtvarného sdělení. Zároveň ale ohledávají styčné plochy mezi volnou kresbou a možnou budoucí hudební strukturou. Varhanní improvizace si v tomto případě klade za cíl reagovat na charakter kresby, vstoupit s ní do dialogu, přijmout omezení z toho plynoucí, daná téma pak rozvinout v čase a proměnit je v hudbu“. Zbývá dodat, že Štěpánovy vizuálně hudební partitury, kterým se věnuje vlastně celoživotně, posouvají známý fenomén 60. let do zcela nové, neprozkoumané roviny a lze se jen těšit na další aktivity v této oblasti.

Do celkového rámce festivalu Forfest patřil v neposlední řadě projekt slovensko-českého výtvarníka Marka Trizuljaka (1953) formou samostatné výstavy (7. 6. – 2. 7.) k jubileu tohoto neúnavného organizátora mezinárodních akcí a setkání, věstranného autora – malíř, sochař, fotograf, básník... – v domovské Galerii G Unie výtvarných umělců v Olomouci. Přemýšlel jsem v hluku neobvykle navštívěné vernisáže s početnou delegací z Bratislavы o tom, že vlastně málokoho napadne při jeho dokonale češtině, že tento autor obsáhl dnes už opravdu v rozsáhlé míře kulturu obou národů – rozvětvená rodina Trizuljaku patří k významným devizám slovenského umění (Alexandr Trizuljak, Eva Trizuljaková, Pavla Lazárková Trizuljaková, Michaela Klimanová Trizuljaková). Markovy velkoformátové fotografie na plátně 140 x 300 cm na výstavě Sklokrajina mají závažnost sdělení krajiny viděné očima Evropana a dostávají se tak zcela samozřejmě do souvislostí globální situace umění v tomto nelehkém a zřejmě asi přelomovém období.

Václav Vaculovič